

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора Цини Андрія Юрійовича на дисертаційну роботу Остапенко Алли Сергіївни «Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1.Актуальність теми виконаної роботи обумовлена потребами суспільства в методично компетентних вчителях технологій, які володіють знаннями та вміннями в галузі технологій та їх навчання, а також професійно важливими якостями, що забезпечують цей процес. В сучасному кадровому забезпеченні закладів загальної середньої освіти майже половина вчителів технологій не мають відповідної фахової освіти. Водночас у проведеному дослідженні виявлено відсутність та необхідність системних досліджень рівнів і характеру розвитку методичної компетентності вчителів на етапі їхньої професійної діяльності. Нерозробленість методики формування методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної педагогічної освіти, обумовлює актуальність здійсненого дисертанткою оновлення підходів, систем, технологій, методів постійного підвищення кваліфікації вчителів технологій.

2.Найбільш вагомі наукові результати, одержані автором особисто, полягають в обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці авторської моделі індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти, розрахованої не на середньостатистичного слухача, а зорієнтовану на індивідуальні особливості педагога, рівень фахової освіченості та вмотивованості щодо вдосконалення професійної майстерності. Результатом цього стало проектування цілей завдань розвитку методичної компетентності вчителів технологій. Вагомим результатом дослідження стало розкриття ефективних шляхів надання адресної методичної допомоги вчителям технологій щодо практичного впровадження самоосвітньої діяльності відповідно до їх індивідуальних запитів. Суттєвою ознакою

ефективності впровадження результатів, проведеного А. Остапенко дослідження, вважаємо суттєвий приріст за показниками сформованості всіх (особистісного, діяльнісного та пізнавального) компонентів методичної компетентності вчителя, а також те, що після закінчення курсів підвищення кваліфікації педагогі експериментальних груп продовжили неформальну самоосвіту в методичній діяльності.

3. Ступінь обґрунтованості використаних методів полягає у практичній реалізації та експериментальній перевірці ефективності моделі індивідуального розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти, кількісно-якісному аналізі результатів експериментальної роботи та статистичній їх обробці. Модель розвитку методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти побудовано на методологічних засадах системного, діяльнісного, кваліметричного, андрагогічного, акмеологічного, індивідуалізованого, компетентнісного і технологічного підходів.

Обґрунтованість отриманих результатів визначається підвищення рівня методичної компетентності вчителів, їхньої мотивації до професійного саморозвитку та розвитку свого творчого потенціалу внаслідок 2.5-річного експерименту.

Достовірність отриманих результатів дослідження щодо позитивної динаміки по кожному компоненту методичної компетентності забезпечено методами репрезентативної вибірки з 191 слухачів курсів підвищення кваліфікації та математичної статистики (критерій Пірсона) для зіставлення двох емпіричних розподілів до і після експерименту за авторськими критеріями її сформованості. Надійність результатів експерименту забезпечено багаторазовістю вимірювань досліджуваних якостей особистості слухачів.

Доказовість отриманих авторкою результатів забезпечується використанням діагностичного інструментарію, який підтверджено науковим та професійним авторитетом його розробників. Використання зазначеного інструментарію сприяло виявленню суттєвої відмінності в рівнях методичної

компетентності педагогів експериментальних і контрольних груп, що не може бути пояснено впливом випадкових чинників, а є наслідком цілеспрямованого упровадження здобувачкою авторської моделі індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителя технологій в закладі післядипломної педагогічної освіти.

Порівняння одержаних результатів із традиційними змістом і методиками підвищення кваліфікації засвідчило майже десятикратне перебільшення високого і середнього рівнів індивідуалізованого розвитку методичної компетентності у вчителів експериментальних груп, результативності чотирьохетапної системи її неперервного формування у слухачів у курсовий та позакурсний періоди підвищення кваліфікації.

Логічно бездоганними можуть бути визнані висновки А. С. Остапенко щодо: сутності методичної компетентності вчителів технологій як складової професійно-педагогічної компетентності, інтегральної професійної характеристики фахівців та багатокомпонентної структури її складових; визнання методологічною основою компетентнісного підходу в освіті не обсягу засвоєних знань, а вміння їх застосовувати та ціннісне ставлення до них. В роботі переконливо доведено необхідність переорієнтації закладів післядипломної освіти на створення неперервної системи підвищення фахової компетентності та організацію самоосвіти педагогів. Результатами констатувального експерименту логічно доведено однаковість за вхідними рівнями сформованості складових методичної компетентності у слухачів контрольних та експериментальних груп до початку формувального експерименту.

4. Значення для науки отриманих авторкою результатів для теорії і методики професійної освіти полягає у тому, що в роботі вперше розроблено та впроваджено науково-обґрунтовану модель поетапного індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти; вперше визначено зміст особистісного, пізнавального та діяльнісного її структурних компонентів, які розкривають з достатньою

повнотою питання мотивації оволодіння методичними знаннями і вміннями щодо їх практичної реалізації. Новим є підхід до обґрунтування індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій на засадах багатоконцептуального, комплементарного підходу, формування професійної мобільності вчителів у процесі активної діяльності за індивідуальною траєкторією професійного розвитку.

Практичне значення одержаних результатів дослідження (у вигляді їх соціально-педагогічної ефективності) полягає у розробленні й упровадженні експериментального авторського спецкурсу з розвитку методичної компетентності вчителів технологій. Практичний інтерес для вчителів матиме розроблені авторкою методичні рекомендації щодо шляхів підвищення методичної компетентності, використання яких сприяло вибору вчителями технологій форм організації методичної роботи

Основні положення дисертації успішно впроваджено в систему методичної роботи чотирьох закладів післядипломної педагогічної освіти України

5. Рекомендації стосовно використання результатів і висновків дисертації для розв'язку таких раніше відомих у теорії та методиці професійної освіти проблем: реалізація в ній компетентнісного підходу; уточнення сутності, структури методичної компетентності та визначення стану її розвитку у вчителів технологій; дослідження розвитку методичної компетентності вчителя технологій у післядипломній освіті.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати ряд нових для теорії та методики професійної освіти проблем: індивідуалізація процесу розвитку методичної компетентності вчителів технологій і використання для цього потенціальних можливостей системи післядипломної освіти; розробка механізму реалізація академічної свободи вчителів у виборі шляхів індивідуалізованого опанування педагогічними інноваціями і нововведеннями; відповідність методичної підготовленості вчителів сучасним суспільним вимогам; підвищення методичної компетентності майже половини всіх учителів технологій, що не мають фахової освіти.

6. Повнота викладу основних результатів дисертації та апробація і впровадження отриманих результатів дослідження підтверджується представленими в авторефераті та висновках по кожному розділу дисертації переліками публікацій, які з достатньою повнотою висвітлюють ці результати.

Про високий рівень теоретичної підготовленості здобувачки свідчить визначення та обґрунтування концептуальних засад індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти, її здатність до здійснення узагальнень результатів наукових розвідок інших науковців.

Особистий внесок дисертантки у розв'язок завдань дослідження полягає в уточненні сутності, структури методичної компетентності вчителів технологій та діагностичного інструментарію вимірювання рівня її розвитку, а також у теоретичному обґрунтуванні й розробці авторської методики оцінювання методичної компетентності вчителів технологій, як складової факторно-критеріальної моделі моніторингу якості освіти, розробленої Центром моніторингу якості освіти КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти». На с. 24 дисертації детально висвітлено особистий внесок здобувачки у 5 наукових публікацій, написаних у співавторстві.

Про достатньо високий рівень обізнаності А. Остапенко з результатами досліджень вітчизняних і зарубіжних учених свідчить висвітлення на стор. 33-37 дисертації поняття «методична компетентність», розкриття на стор. 50-57 особливостей її формування вчителями різних предметів, аналіз на стор. 60-68 наукових праць вчених розвинених країн стосовно організації підвищення кваліфікації учителів із критичним аналізом глибини такої підготовки та узагальненнями для обґрунтування вихідних концептуальних засад розвитку методичної компетентності вчителів технологій.

Порівнюючи отримані результати дослідження зі здобутками інших учених слід визнати, що дисертантці вдалося здійснити перехід від традиційного розгляду структури компетентностей та їх змістовного наповнення до вивчення

процесів індивідуалізації професійного розвитку кожної особистості на компетентнісних засадах на основі моделювання.

7. Зауваження щодо змісту дисертації. Оцінюючи проведені дослідження в цілому позитивно, вважаємо за необхідне вказати на дискусійність окремих отриманих дисертанткою результатів, та особливостей їхнього представлення:

- представлену у другому розділі (підрозділ 2.2) структуру методичної компетентності вчителів технологій було б доцільніше розглянути в підрозділі 1.1, а аналіз наукових пошуків щодо індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій у системі післядипломної освіти логічніше було б розмістити у другому розділі, у якому йдеться саме про розвиток цієї компетентності;

- у підрозділі 1.1. бажано було б чіткіше визначити місце методичної компетентності вчителя технологій у системі спеціальних (професійних), базових і ключових його компетентностей;

- визнаючи на стор. 75 інтегрований характер трудової підготовки школярів, яка складається з навчальних предметів «Трудове навчання» й «Технології», в дисертації бажано було б визначити, якою мірою отримані результати дослідження можуть бути розповсюджені на підвищення кваліфікації вчителів трудового навчання у закладах післядипломної педагогічної освіти;

- додаткових роз'яснень від дисертантки потребує розуміння представленого на стор. 122 в моделі розвитку методичної компетентності очікуваного результату у вигляді «необхідного» рівня її сформованості з чотирьох можливих для компетентності цього виду;

- також треба пояснити, чому під час констатувального експерименту високий рівень суб'єктного фактора розвитку методичної компетентності (див. табл. 3.5 на стор.152) в контрольних групах виявився майже вдвічі більшим, ніж в експериментальних групах. Це ж стосується і представленого на стор.153 показника високого рівня володіння сучасними підходами до ознайомлення здобувачів освіти з технікою і технологіями.

Зазначені дискусійні питання спрямовані на більш докладне розкриття позиції авторки за змістом проведеного дослідження і спрямовані на ґрунтовність, вагомість та точність її висвітлення. Робота виконана на високому науково-теоретичному і методичному рівні, містить різноплановий ретельно опрацьований автором новий теоретичний та практичний досвід, який заслуговує позитивної оцінки.

Автореферат Алли Сергіївни Остапенко є ідентичним до змісту дисертації, а публікації достатньо повно оприлюднюють її основні положення.

Висновок

Дисертація Остапенко Алли Сергіївни «Розвиток методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти» за своїм змістом відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Дисертація є актуальним, завершеним, самостійним дослідженням, результати якого характеризуються науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, обґрунтованістю та вірогідністю, розв'язують важливе наукове завдання індивідуалізованого розвитку методичної компетентності вчителів технологій в системі післядипломної освіти; відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника» щодо кандидатських дисертацій, а здобувачка Остапенко Алла Сергіївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії і методики
технологічної освіти Полтавського
національного педагогічного
університету імені В.Г. Короленка

25 березня 202

А. Ю. ЦИНА

